

Corelațiile Inflației

Lect.univ.dr.Nicole Moroianu

Drd.Daniela Moroianu

A.S.E București

Orice problemă macroeconomică are atât o latură pozitivă, echilibrantă, cât și o latură negativă, dezechilibrantă. În ceea ce privește inflația ca latură negativă a economiei monetare, aceasta se interferează cu toate laturile negative ale economiei contemporane: crize recesioniste, șomaj, deficite bugetare, deficite externe (comerciale și de plăți).

Economia românească se confruntă cu anumite dezechilibre structurale. Cele mai grave consecințe ale acestor dezechilibre structurale le reprezintă starea tensionată a economiei, șocurile induse de diferite politici economice contradictorii sau ambigue, precum și starea de nesiguranță a mediului economic.

Evoluția tensionată și în salturi a economiei, cunoscută sub denumirea de model stop and go, îngreunează aplicarea reformelor, mai ales datorită apariției și persistenței unor cercuri vicioase.

Cercurile vicioase sugerează faptul că fenomenele negative au capacitatea de a se stimula reciproc și că – ceea ce îngreunează aplicarea politicilor de reformă – acțiunea asupra evoluției negative a unui fenomen naște efecte secundare care deteriorează evoluția altora.

În cele ce urmează vor fi spuse câteva din respectivele cercuri vicioase.

1. Corelația inflație/creștere economică.

Corelația dintre inflație și creșterea economică se dovedește, empiric, a fi invers proporțională. Și anume, ratele ridicate ale inflației sunt însoțite îndeobște de rate negative de creștere economică.

În România, după o anumită perioadă când ratele ridicate ale inflației au concis cu declinul economic, în anii 1995-1996 a fost înregistrată o anumită creștere economică.

Această creștere nesănătoasă a antrenat, datorită carențelor sale structurale, presiuni inflaționiste care au izbucnit violent. Lupta împotriva inflației a fost însoțită, în anii care au urmat, de o scădere importantă a produsului intern brut.

În prezent avem de-a face cu o anumită creștere a produsului intern brut, creșterea economică însoțită de rate ridicate ale inflației este o creștere nesănătoasă, care se îndreaptă către sectoare neperformante, cu distorsiuni salariale și cu eficiență scăzută.

O astfel de creștere economică, lipsită de asanarea structurală a economiei, va fi, pentru anii viitori, o adevărată povară.

2. Corelația inflație/șomaj.

În mod tradițional, se consideră că între inflație și șomaj există o corelație inversă, și anume măsurile antiinflaționiste generează șomaj, în timp ce creșterea ocupării poate genera o sporire relativă a cererii – mai elastică în comparație cu oferta de mărfuri – și, deci, inflație.

În România, structura pieței forței de muncă a avut caracteristici inflaționiste. Pe de o parte, raportul dintre forța de muncă ocupată și forța de muncă asistată, dezavantajos pentru forța de muncă ocupată, a creat o cerere solvabilă lipsită de un corespondent în cadrul ofertei. Apoi, structura forței de muncă este ea însăși dezavantajoasă în raport cu intențiile de stabilizare monetară.

O mare parte a forței de muncă a migrat în agricultură. Cum peste jumătate din veniturile agricultorilor sunt venituri în natură, rezultă că această migrație are efecte inflaționiste.

Un exemplu: o persoană care cultivă un hectar de pământ în folos personal primește subvenții de la stat. Aceste subvenții apar pe piață sub formă de cerere solvabilă, fără ca producătorul respectiv să aducă pe piață vreun corespondent în planul ofertei, căci porumbul după hectarul respectiv este dat la animale, care, la rândul lor, sunt consumate în gospodărie, după rânduieli. Ca să nu mai vorbim de faptul că producătorul respectiv nu reîntoarce în nici un fel, prin impozite la buget, subvenția primită.

Întreținerea unui forțe de muncă în exces în structuri neperformante, fără a se stimula sectorul privat, concurențial, care să poată absorbi surplusul de forță de muncă, în condițiile în care impozitul direct a fost redus și astfel salariul net a crescut fără să crească și producția aceasta reprezintă cel mai comod exemplu de creare a unui decalaj între economia reală și masa monetară.

Din păcate, nota de plată o vom plăti tot noi. Cu cât mai târziu cu atât mai scump.

3. Cercul vicios al ratei dobânzii.

Rata dobânzii introduce o anumită încordare în domeniul economic.

În condițiile slabei dezvoltări a piețelor de capital, băncile rămân singurul suport economic atras pentru investiții.

Costul capitalului face ca multe investiții să devină nerentabile, ceea ce inhibă dezvoltarea firmelor.

Un alt impact al ratei dobânzii este legat de capacitatea de plată a firmelor, știut fiind că în structura creditului cea mai mare parte o deține creditarea pe termen scurt, sub un an.

Paradoxal, sporirea ratei dobânzii nu conduce la selectarea firmelor cu bonitate, care evită creditele bancare datorită costurilor acestora. Rata dobânzii este în prezent real pozitivă, dar evenimentele se pot precipita și deveni real negativă deoarece cele două (rata inflației și rata dobânzii) sunt apropiate ca valoare și orice derapaj inflaționist poate modifica semnul.

În acest fel, băncile vor să-și ia precauții suplimentare legate de riscul investițiilor.

Rata mare a dobânzii este o formă de restricționare a masei monetare, dar conduce și la contracția investițiilor. În principiu, însă, ratele înalte ale dobânzii reprezintă un serios impediment în calea dezvoltării economice.

4. Cercul vicios al cursului de schimb.

Controlul asupra cursului de schimb este o componentă importantă a politicii monetare.

Cursul de schimb a fost folosit ca o ancoră antiinflaționistă. În ciuda acestei precauții a Băncii Naționale, între evoluția cursului de schimb și inflație, adică între deprecierea internă și cea externă a leului, a existat un anumit efect de antrenare, rezultat din evoluțiile în ritmuri diferite și timpi diferiți ale celor două fenomene.

Controlul asupra cursului de schimb, cu efectul său antiinflaționist, a avut, însă, drept efect descurajarea exporturilor și creșterea relativă a importurilor. La acestea se adaugă măsurile de relaxare fiscală privind importurile, în condițiile în care o cantitate mare de mașini și utilaje sunt preluate din import.

Deficitul crescând al balanței comerciale are efecte inflaționiste importante.

Iată, dar, că tentative de a da cursului de schimb o evoluție moderată, antiinflaționistă, are efecte inflaționiste prin influența asupra structurii balanței comerciale.

În prezent, datorită necolerării dintre politica valutară, politica fiscală și cea comercială, deficitul comercial a atins un trist record.

5. Cercul vicios al economisirii.

Rata economisirii este extrem de mică în România ceea ce arată că resursele pentru dezvoltare, ca și cele pentru acoperirea deficitelor economice, în primul rând a celui bugetar, dar și a celui comercial, sunt extreme de reduse.

Nivelul scăzut al economiilor influențează investițiile.

Lipsa unor resurse pentru investiții determină o capacitate și mai redusă de dezvoltare economică și, în consecință, o diminuare a capacității de economisire și o reducere a competitivității producției românești.

Influența pe care o are rata dobânzii, care este, în aceste condiții, înaltă, face ca efectele slabei capacități de economisire să antreneze slăbirea investițiilor, tensionarea pieței monetare, reducerea competitivității economiei și, prin urmare, o diminuare suplimentară a resurselor de economisire.

Politicile economice ignoră, obiectivul spargerii cercului vicios al economisirii.

Economisirea se poate stimula, întâi de toate, prin crearea unor modalități eficiente de colectare a resurselor.

Printre acestea se numără reformarea sistemului de asigurări sociale, care, prin gestionare privată, ar transforma sistemul de stat într-un sistem capitalizat, cu vocație investițională.

În al doilea rând, e nevoie de dezvoltarea și diversificarea piețelor financiare, ca și de diminuare a riscului financiar al economiilor și investițiilor populației. Economisirea nu se poate stimula fără dezvoltarea economică și fără stabilitate monetară.

6. Cercul vicios privatizare/restructurare.

Lipsa restructurării a dus la agravarea neperformanței pentru numeroase firme de stat, ceea ce a îngreunat și mai mult privatizarea acestora. La fel cum lipsa privatizării nu a dat firmelor resursele manageriale și financiare de care ar fi avut nevoie pentru restructurare.

Problema restructurării este de o maximă acuitate. Pierderile economice, importurile neproductive, sporirea arieratelor, efectele inflaționiste ale politicilor salariale, distorsionarea liberei competiții prin politicile neraționale ale ajutoarelor de stat sunt numai câteva dintre consecințele întârzierii restructurării.

În cele mai numeroase cazuri, privatizarea este o condiție necesară a restructurării. Experiența arată că unele tipuri de privatizare sunt mai avantajoase pentru evoluția ulterioară a firmelor decât altele.

De exemplu, privatizarea prin investiții străine s-a dovedit mai eficientă, ca performanță managerială și investițională decât privatizarea prin MEBO.

Restructurarea fără privatizare s-a dovedit a fi o iluzie. Procesul de privatizare trebuie accelerat, inclusiv în ceea ce privește sectoarele primare. Iar ceea ce nu poate fi absorbit prin privatizare trebuie închis.

7. Cercul vicios al fiscalității.

O fiscalitate relaxată constituie un stimulant pentru mediul de afaceri și pentru relaxarea consumului.

În actualele condiții ale României creșterea consumului, fără un corespondent în domeniul ofertei, va conduce, ca și în anii 1990-1993, la creșterea semnificativă a inflației.

Putem vedea, de pildă, care sunt consecințele relaxării fiscale privind importurile, într-o economie nerestructurată, asupra deficitului comercial.

Fiscalitatea nu poate fi un instrument al dezvoltării decât dacă este însoțită de ajustări structurale ale economiei. Aceasta presupune o strategie economică corelată și fermă, pe un orizont mediu de timp.

Cercurile vicioase, care țin economia într-o stare de șoc și de nesiguranță, au trei explicații: una de natură economică, a doua de natură politică și a treia de natură socială.

Explicația de *natură economică* rezidă în structura anacronică, în mare parte nerestructurată, a economiei românești.

Spargerea cercurilor vicioase nu se poate face decât printr-o dezvoltare capitalistă, prin consolidarea piețelor și a mediului concurențial.

Mentținerea disfuncționalităților, necorelările dintre nivelul macroeconomic și cel microeconomic, tolerarea indisciplinei fiscale, riscurile investiționale majore, fac ca suportul dezvoltării să genereze efecte perverse, alimentând tocmai acele fenomene care inhibă dezvoltarea: inflația, politicile salariale necorespunzătoare, dezechilibrul bugetar și comercial.

Constrângerile monetare și fiscale lovesc în firmele bune, în timp ce relaxarea le face să prolifereze mai întâi pe cele proaste, sau pe cele favorizate de sistem.

Cu aceasta ajungem la cea de-a doua cauză. Cea de *natură politică*.

Actualele elite politice sunt continuatoarele elitelor comuniste.

Revoluția din decembrie 1989 a fost o tentativă reușită a comunismului de a supraviețui și a-și conserva structurile de putere.

Economia a rămas centralistă, etatistă și neconcurențială.

Tergiversarea reformei își are, deși pare paradoxal, beneficiarii ei. Cei care profită de pe urma întârzierilor sau distorsiunilor din reforma economică sunt mai puternici atât din punct de vedere politic, cât și din punct de vedere economic, decât cei care ar beneficia de pe urma accelerării reformei, a consolidării mediului competițional, a dezvoltării piețelor și a democratizării reformei.

În perioada postdecembristă, a apărut o categorie restrânsă, dar puternică, de “rentieri” ai reformei, care trag, pe spinarea mării majorități, foloasele eșecurilor reformei.

Actuala configurație politică a Parlamentului arată limpede că “rentierii” tranziției au înregistrat o victorie categorică, nu numai financiară, dar și politică.

Explicația de *natură socială* este legată de cea de natură politică.

“Rentierii” reformei au nevoie de o susținere populară pe care nu o pot obține de la cei pe care reforma economică i-ar întări. Ei au nevoie de un electorat slab, sărac confuz, cu un grad mare de dependență față de stat – și tocmai de aceea tentat de mesajele populiste.

Dimensiunea tragică a tranziției este că aceia care au profitat cel mai mult de pe urma tergiversării reformei sunt susținuți, uneori cu fanatism, tocmai de către cei pe spinarea cărora s-au îmbogăți, adică de către marii perdanți ai tranziției: pensionarii, țărănimea, muncitorimea industrială.

Acesta este un alt cerc vicios a cărui soluție este facilă și la îndemână, aceea de a-și uni forțele în rezolvarea acesteia.

BIBLIOGRAFIE

1. Varujan Vosganian, Mesajul Dreptei Românești, Ed. Nemira, București, 2001
2. Lucian Croitoru, Cornel Târhoacă, Politica fiscală în România și Tranziția economică în România. Trecut, prezent, viitor, Centrul Român de Politici Economice, 2000
3. Gheorghe Oprescu, Piața muncii. Teorii, Politici, Tranziția în România., București, Ed. Expert, 2001
4. Lucian Croitoru, Daniel Dăianu, Ar putea fi Consiliul Monetar o soluție pentru România?, București, Centrul Român de Politici Economice, 1999
5. Mugur Isărescu, Raport BNR februarie 2006